

Archeologienota

Terafene (Affligem) – Klapstraat 14

David Vanhee en Ruth Ferket

Bornem
2020

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: David Vanhee en Ruth Ferket

All-Archeo bvba
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2020/12.807/67

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	7
2.3	Onderzoeksopdracht	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken	8
2.3.3	Werkwijze	10
2.4	Assessmentrapport	10
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	10
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	18
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	24
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	26
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	28
3	Samenvatting	30
4	Bibliografie	31
4.1	Publicaties	31
4.2	Websites	31
5	Bijlagen	32
5.1	Archeologische periodes	32

1 Inleiding

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

---

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2020D260

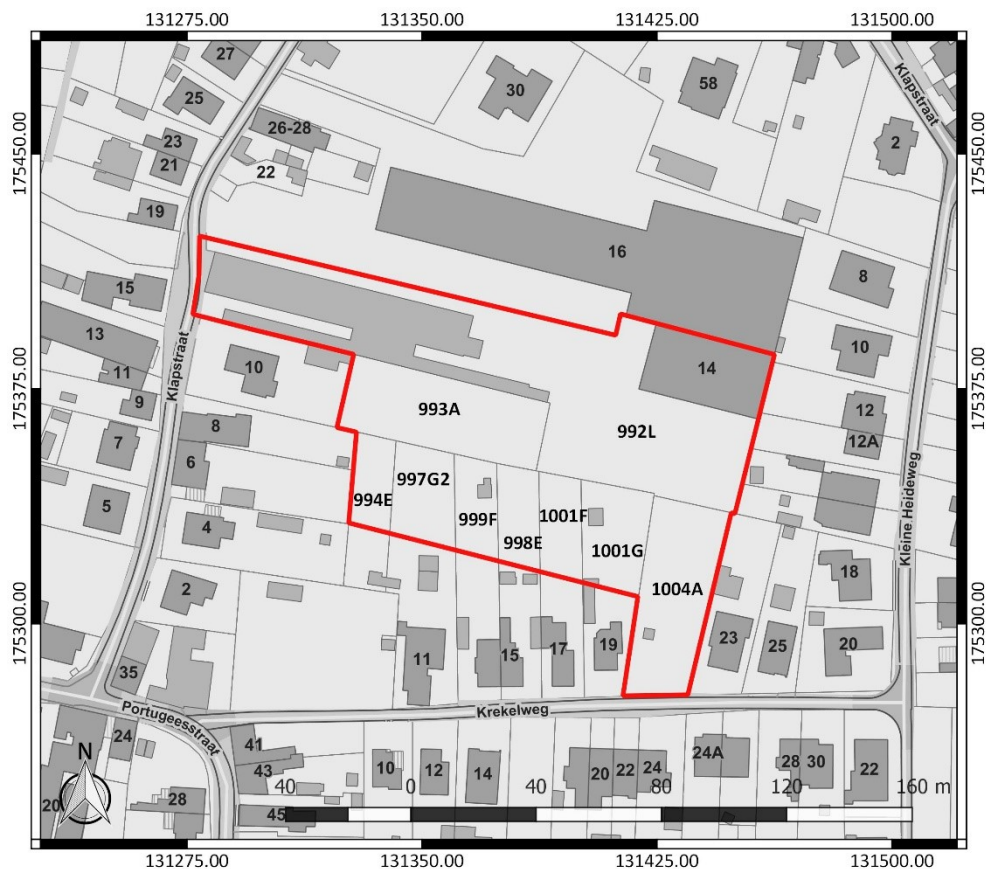
Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Vlaams-Brabant, Affligem, Terafene, Klapstraat 14, Okaai

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 131463, 175386
- 131435, 175277
- 131327, 175332
- 131279, 175424

Kadastraal plan:

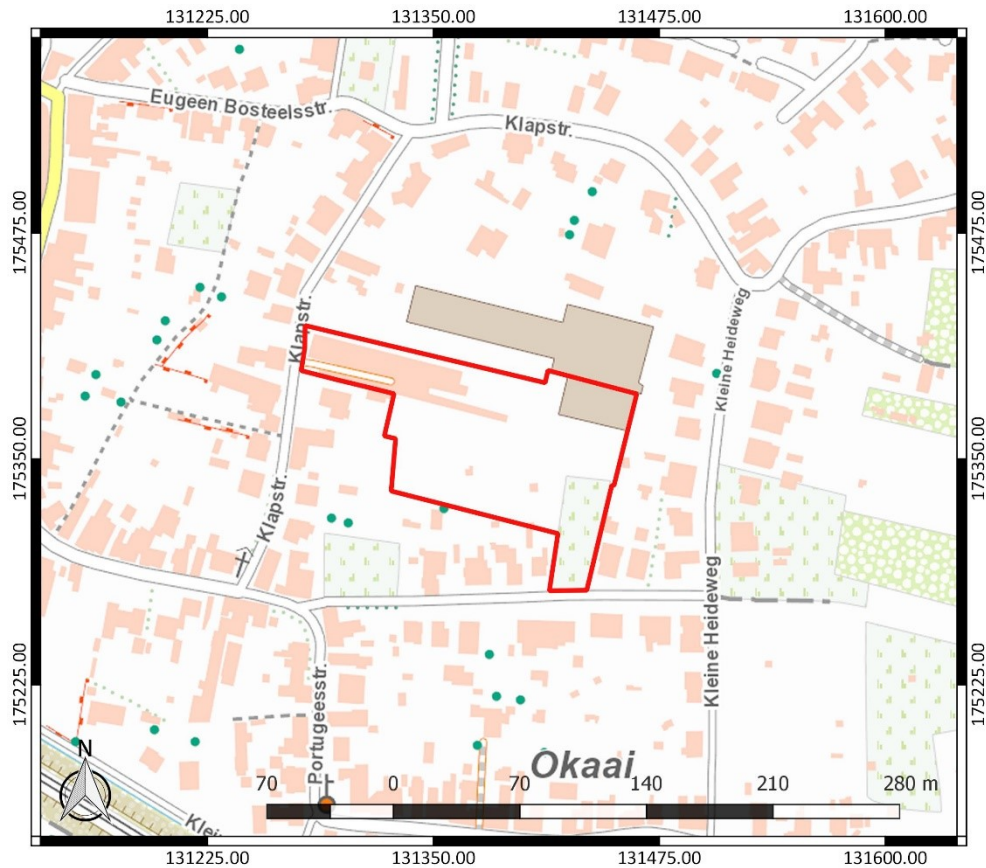

Figuur 1: Kadastraal plan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Affligem, Afdeling 3 (Terafene), sectie A, nummers 992L, 993A (partim), 994E (partim), 997G2 (partim), 998E (partim), 999F (partim), 1001F (partim), 1001G (partim) en 1004A

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 12300 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 30/04/2020 – 13/05/2020

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, steentijd, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, tuinzone, grasland

Verstoorde zones: Er bevinden zich gebouwen en verhardingen ter hoogte van het onderzoeksgebied (Figuur 3). Er kan verondersteld worden dat de realisatie ervan enige negatieve impact heeft gehad op het archeologisch bodemarchief. De precieze aard en de omvang van deze verstoring is echter niet gekend.

Figuur 3: Verstoringenkaart, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksoopdracht

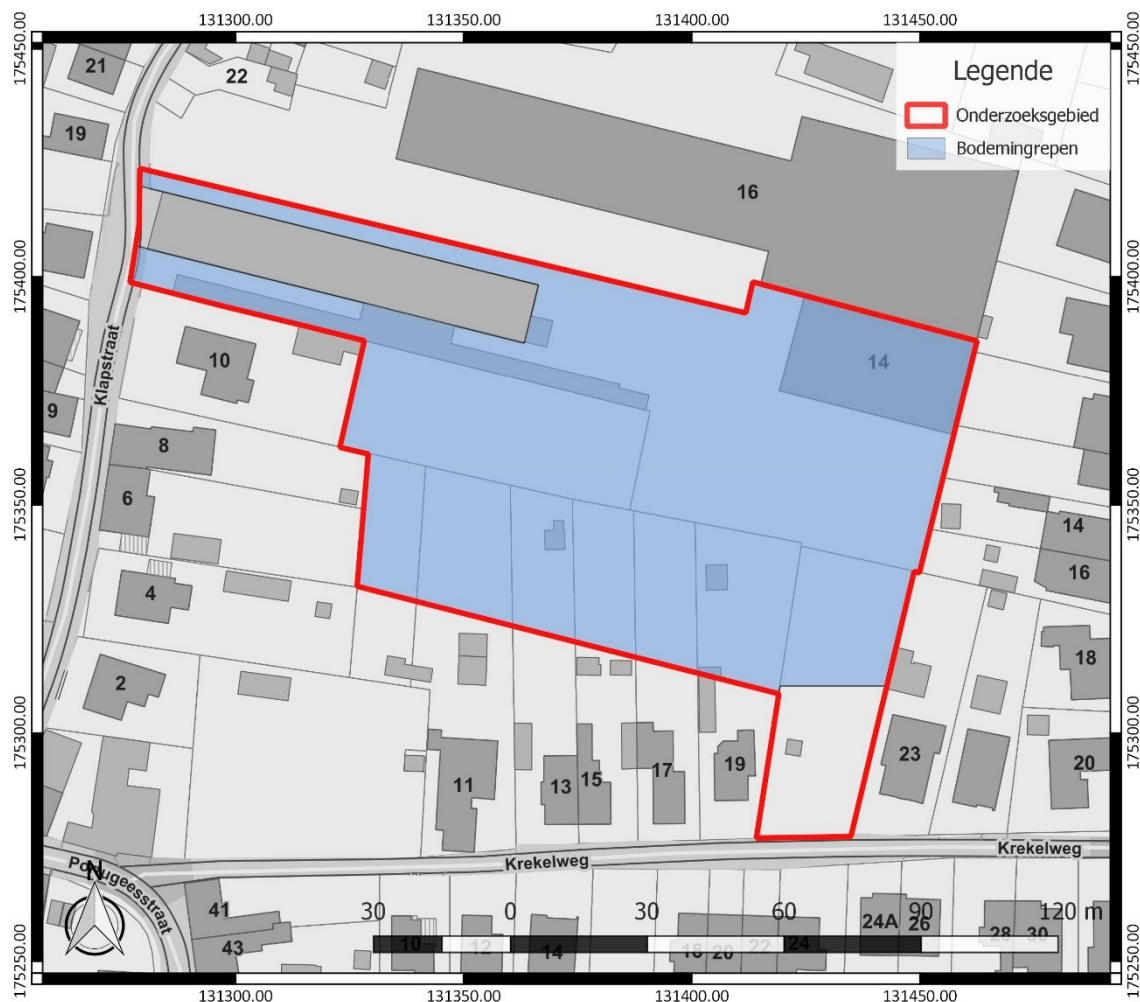
2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: De hoofdconstructie aan de straatkant (een oude schrijnwerkerij) blijft behouden. De koten die zich ten zuiden van de hoofdconstructie bevinden, worden afgebroken. Ook de achterliggende constructies en enkele bijgebouwen in de achtertuinen van de woningen langs de Krekelweg worden afgebroken. De twee loten die palen aan de Krekelweg maken geen deel uit van de vergunningsaanvraag. Ze zijn op het plan enkel indicatief aangegeven. In een zone van ca. 10.420 m² worden bodemingrepen gepland (Figuur 4).

Figuur 4: Aanduiding van de zone waar bodemingrepen gepland worden, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein zal een verkaveling gerealiseerd worden, bestaande uit 24 loten, één voor een meergezinswoning (palend aan de Klapstraat) en 23 loten voor eengezinswoningen, en de aanleg van een wegenis (Figuur 5). Nutsleidingen worden aangelegd langs de wegenis. De aanleg van woningen, wegenis en parkeerplaatsen betekent vermoedelijk een verstoring van ca. 80 cm diepte. De woningen mogen echter onderkelderd worden. Dit betekent plaatselijk een grotere verstoringdiepte. De exacte funderingsdiepte en -techniek van de geplande infrastructuur ligt in deze fase nog niet vast. De locatie van bijvoorbeeld vorstranden, regenwaterputten en huisaansluitingen, die de verstoringdiepte van de woningen overschrijden, ligt in het kader van de verkaveling ook nog niet vast.

Figuur 5: Inplantingsplan (Architecten: Emiel Lemaire en Bruno Longeval)

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart is niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), een primitief kadasterplan uit 1830-1834, de Atlas der Buurtwegen (1841), de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van P.C. Popp (1842-1879) en de Vandermaelenkaart (1846-1854) worden vijf momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

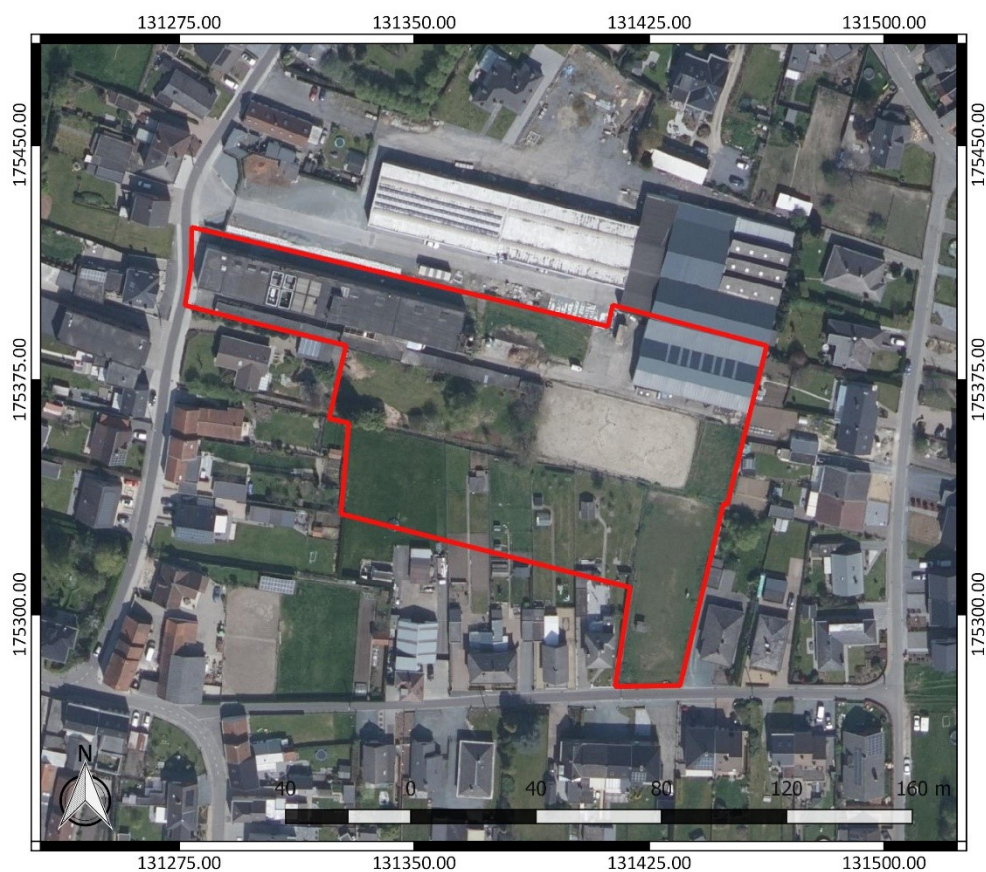
In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

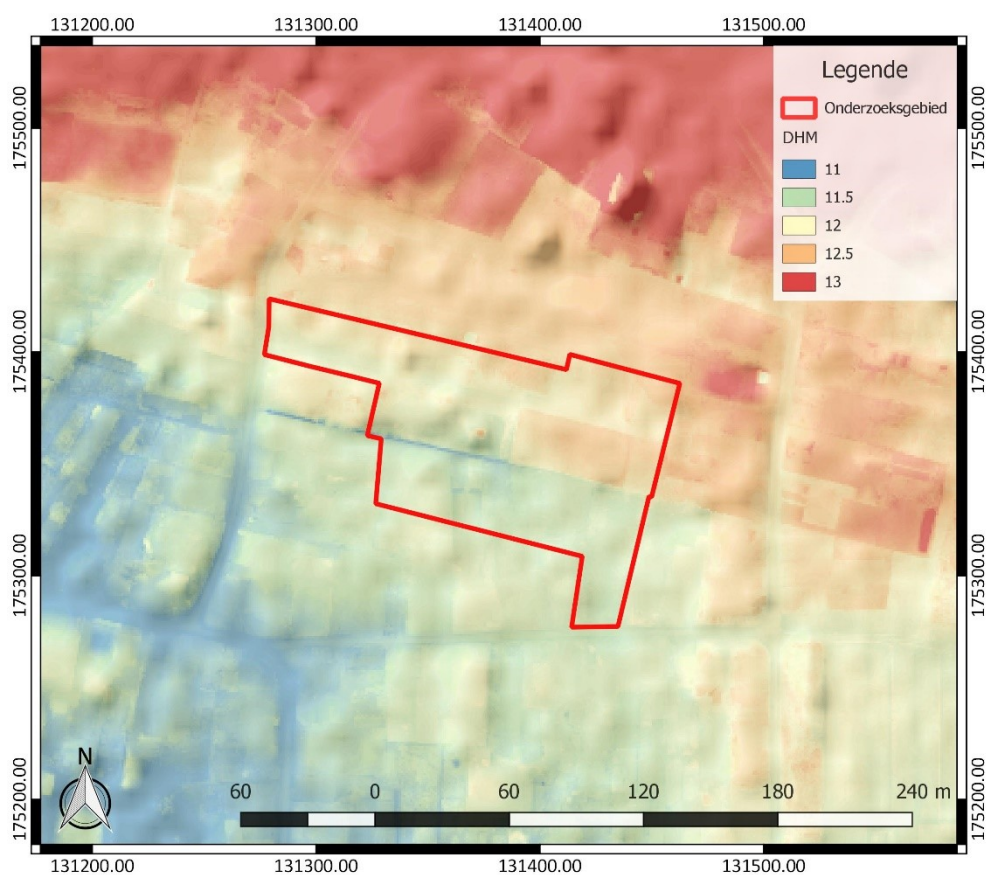
2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied bevindt zich in het centrum van Teralfene, op een afstand van ca. 400 m ten zuidoosten van de Parochiekerk Sint-Johannes. Het terrein ligt tussen de Klapstraat in het noorden en het westen, de Kleine Heideweg in het oosten en de Krekelweg in het zuiden (Figuur 6). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden. Hydrografisch behoort het tot het Denderbekken. Ten oosten van het onderzoeksgebied stroomt de Okeibeek en ten zuiden en ten zuidwesten is de Maimeersbeek te vinden. De Bellebeek loopt ten oosten en ten zuiden en mondt uit in de Dender, die ten westen en ten zuidwesten van het onderzoeksgebied stroomt. Ten zuidoosten van het terrein loopt de Bosbeek en ten zuiden bevindt zich de Hollebeek (Figuur 8).

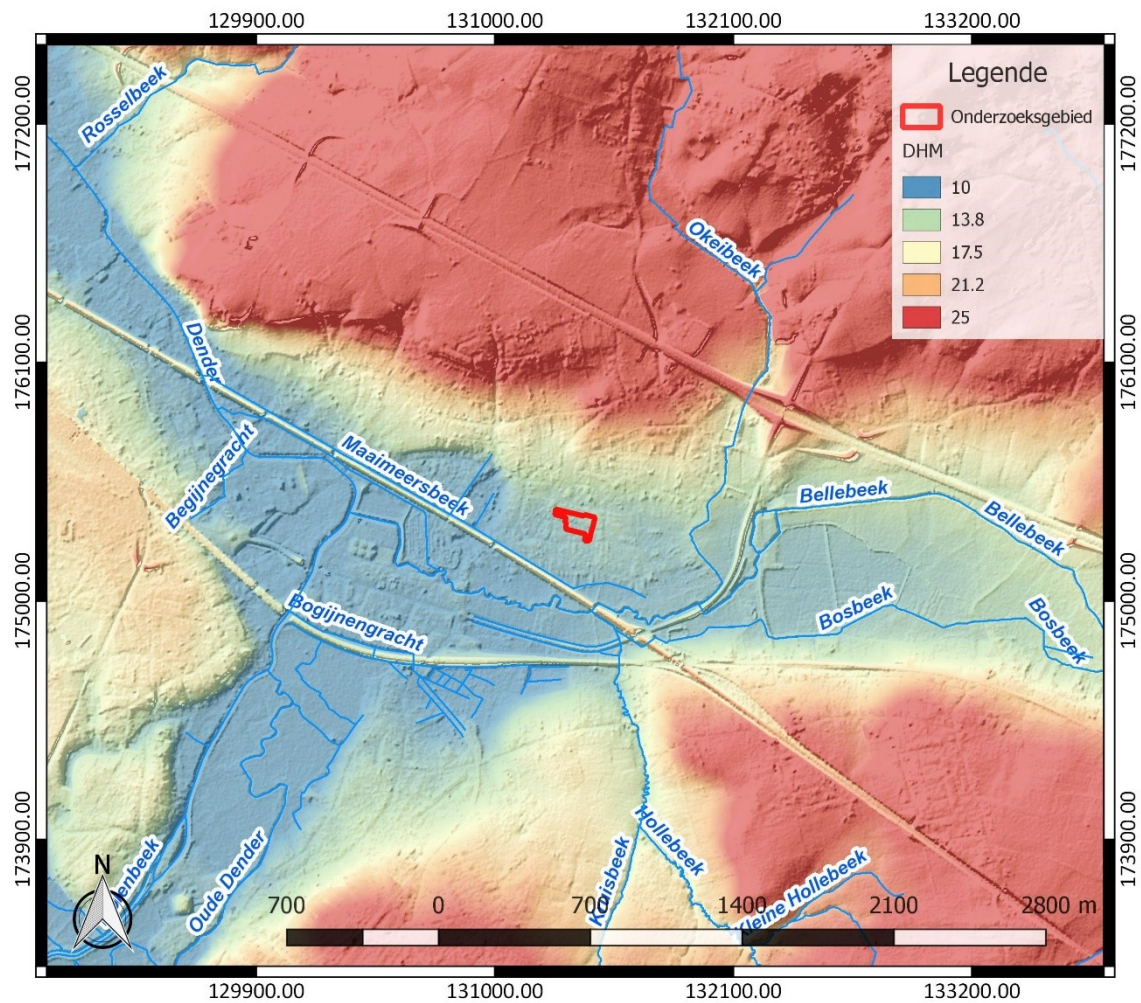

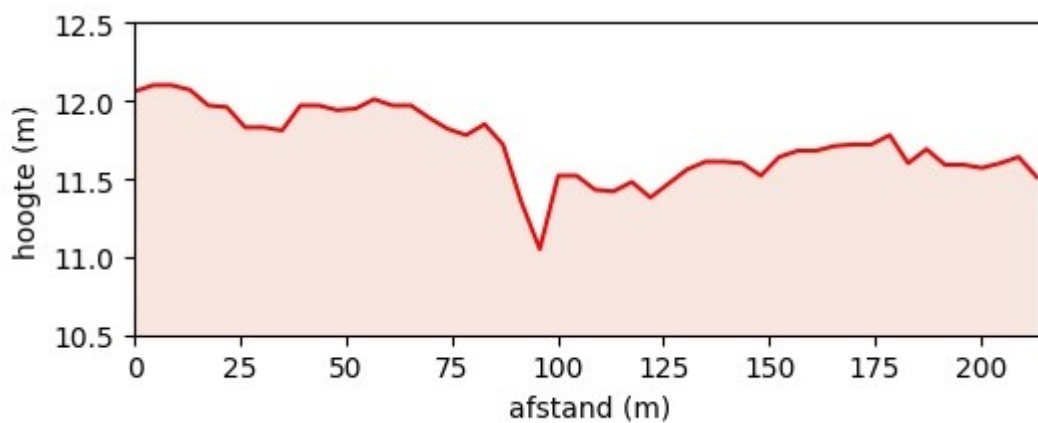
Figuur 6: Luchtfoto van 2019 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 7: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

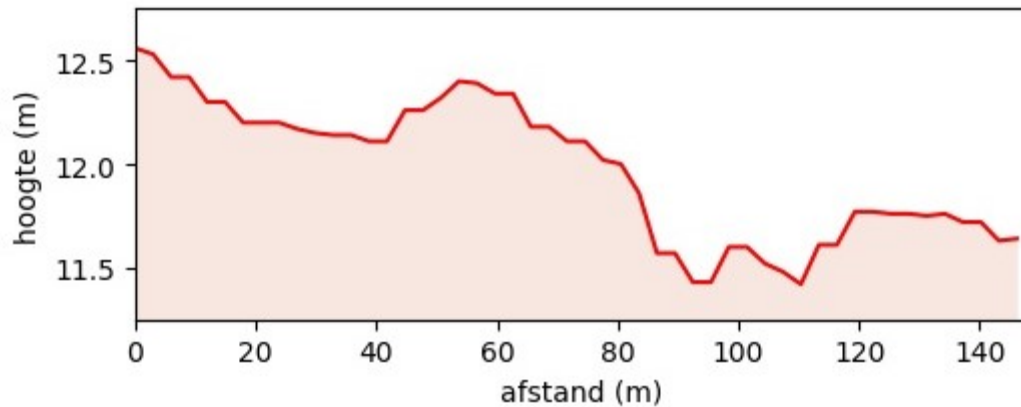

Figuur 8: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 9: Hoogteverloop van noordwest naar zuidoost over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Figuur 10: Hoogteverloop van noordoost naar zuidwest over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Geomorfologisch behoort Affligem tot het type van de Brabantse glooiingen.³ Dit glooiende landschap, aan de linkerflank van de Zennevallei, is gekend onder de streeknaam “Pajottenland”. Topografisch situeert het laagst gelegen punt zich in de Dendervallei, op 10 m TAW. De topografie stijgt op lokale en geïsoleerde heuveltoppen die aanwezig zijn in dit glooiende landschap.⁴ Het onderzoeksgebied bevindt zich in de vallei van de Bellebeek, die in het westen aansluit op de Dendervallei (Figuur 7). Ten noorden en ten zuiden van het onderzoeksgebied bevinden zich heuvels. Het terrein kent een hoogte van 11,1 tot 12,6 m TAW (Figuur 9 en Figuur 10). Het noordelijke deel van het terrein ligt iets hoger dan het zuidelijke deel.

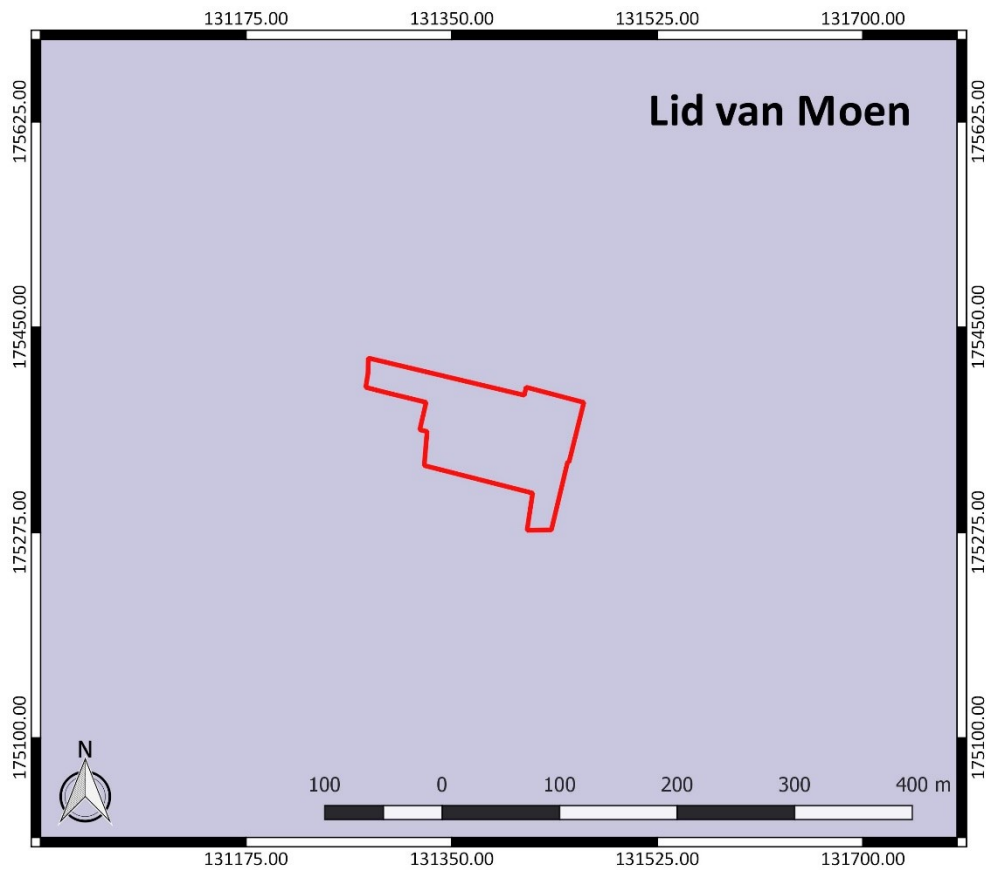
De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 11) bestaat uit het Lid van Moen. Dit wordt gekenmerkt door grijze klei tot kleihoudende silt, met kleilagen en *Nummulites planulatus*.⁵ De quartairgeologische kaart (Figuur 12) geeft aan dat in het onderzoeksgebied fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) aanwezig zijn. Hierboven kunnen eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. Deze pakketten zijn echter mogelijk afwezig. Ter hoogte van de gearceerde zones op de kaart bevinden zich ook nog jongere fluviatiele afzettingen, afzettingen van het Holoceen en mogelijk van het Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).⁶

³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Arrondissement Halle-Vilvoorde [online], <https://id.erfgoed.net/themas/16210> (geraadpleegd op 4 mei 2020)

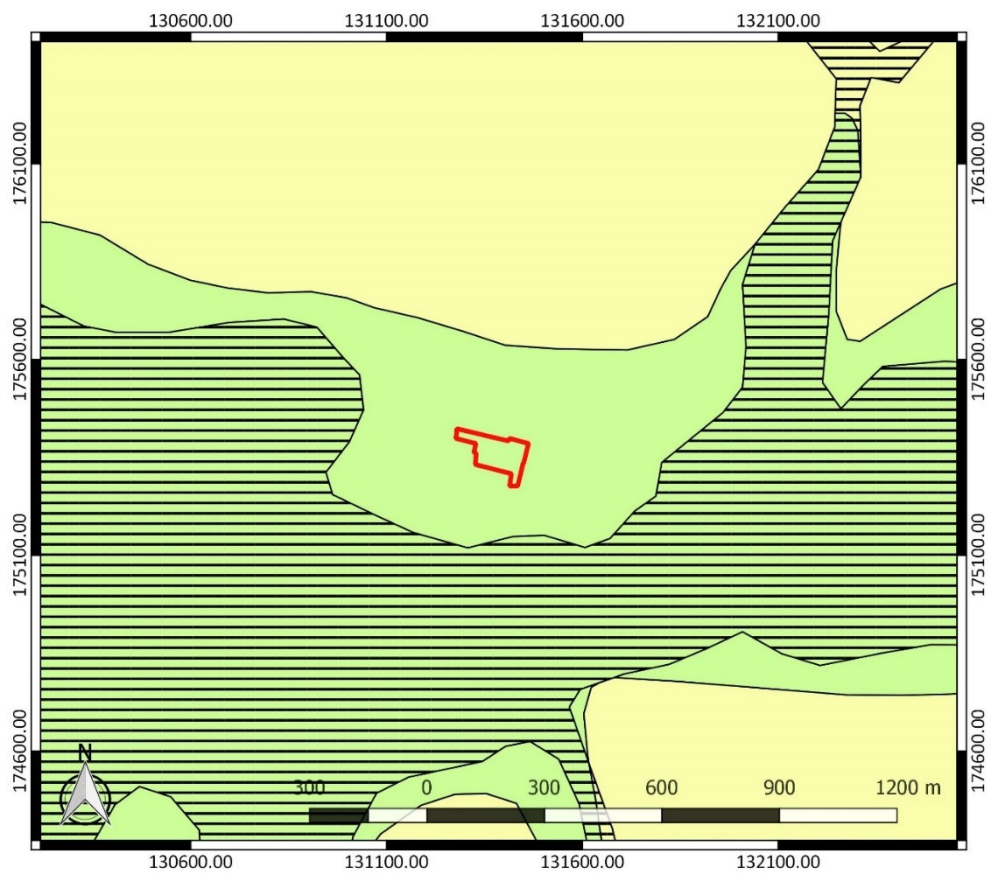
⁴ Schroyen *et al.* 2003, 4

⁵ www.geopunt.be/kaart

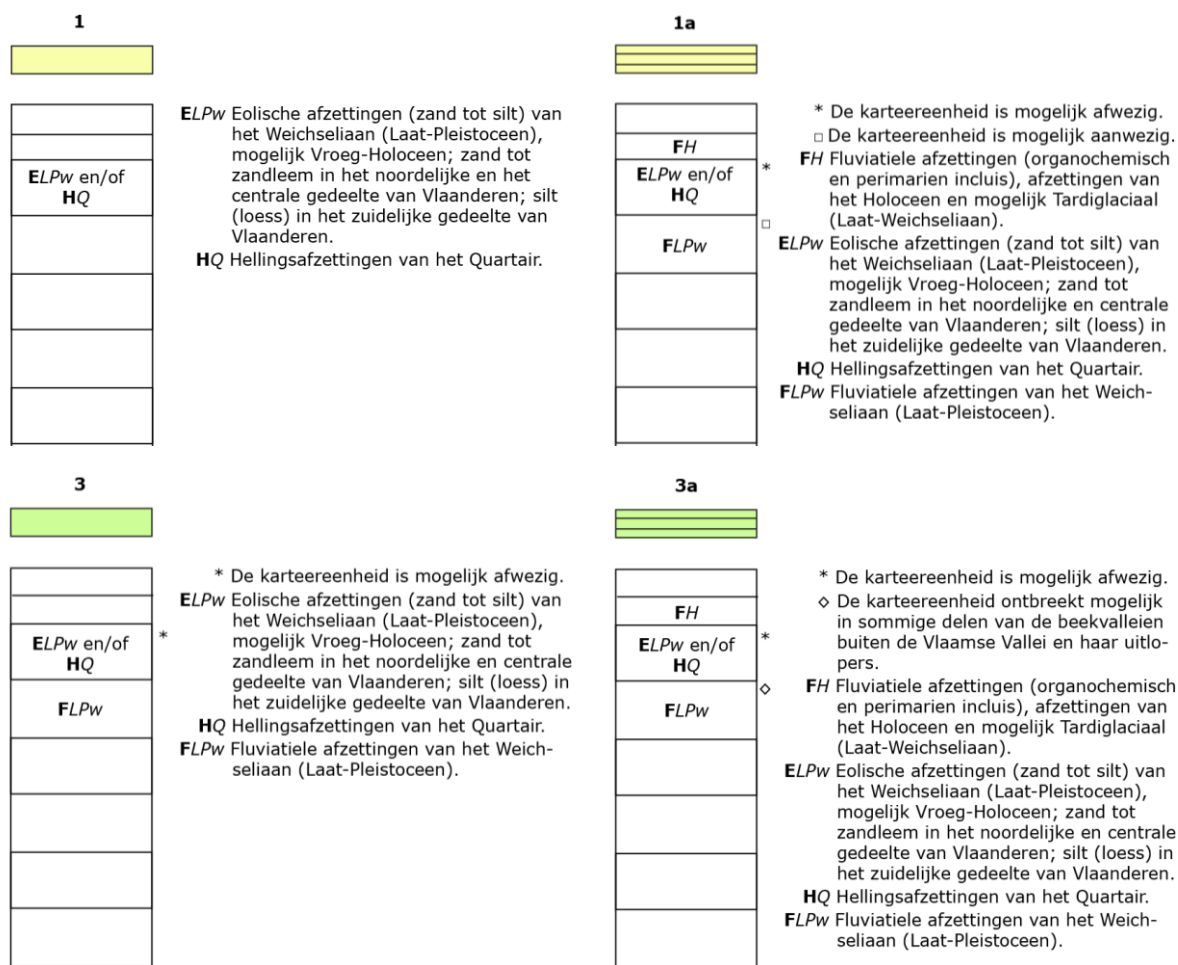
⁶ www.geopunt.be/kaart

Figuur 11: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

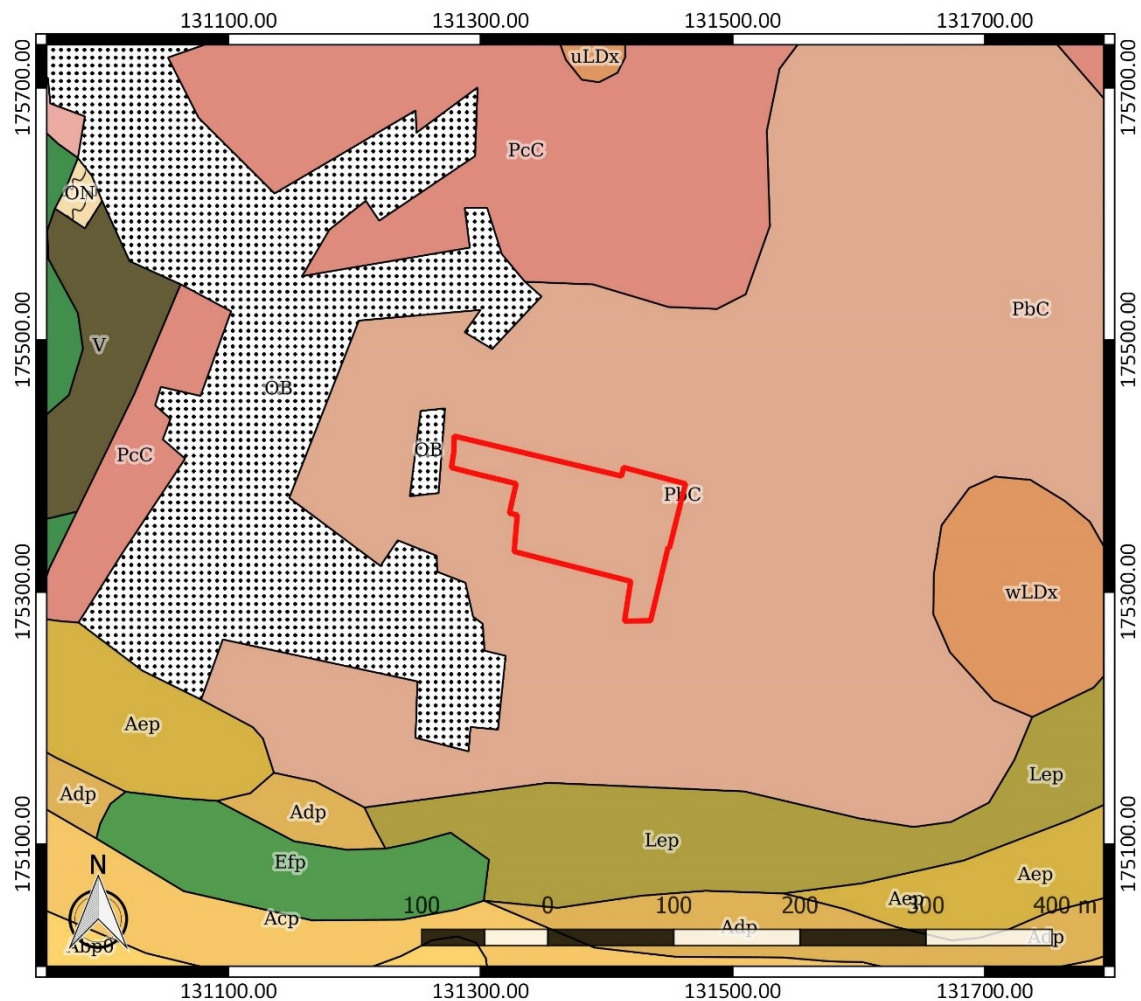

Figuur 12: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 13: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

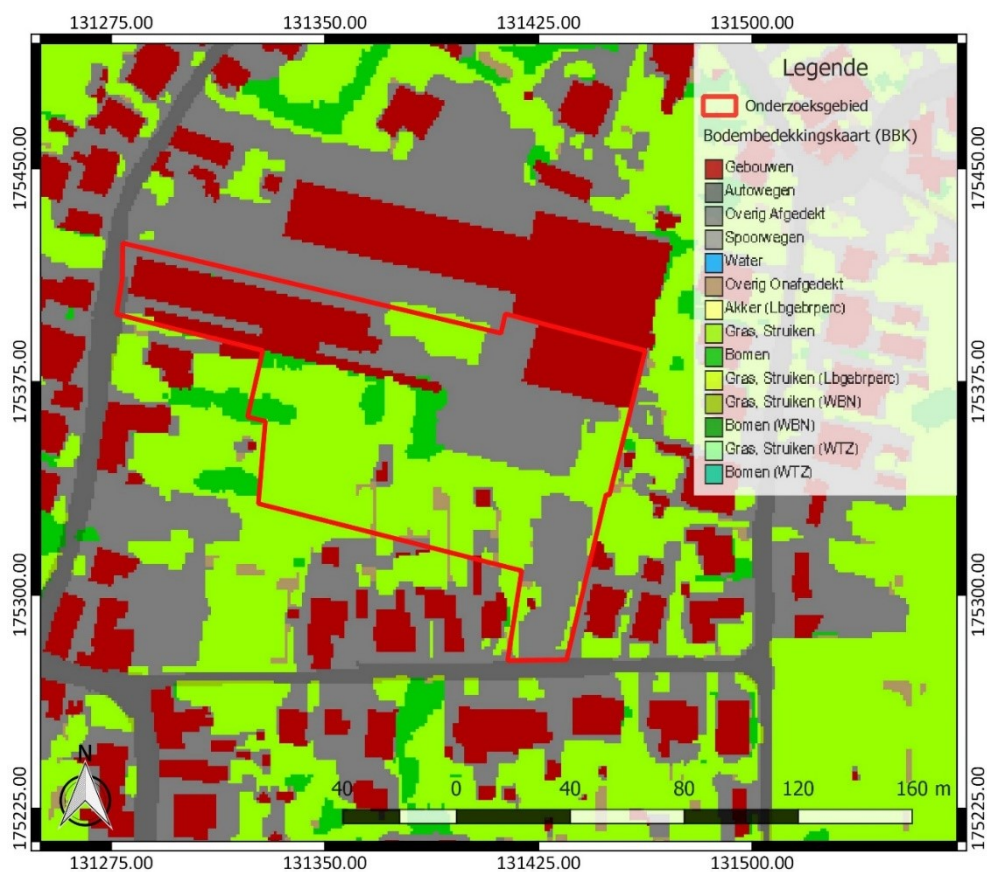
De bodemkaart (Figuur 14) toont dat in het volledige onderzoeksgebied een droge licht zandleembodem met structuur B horizont of sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (PbC) te verwachten is. Ten noorden en ten westen treffen we een gelijkaardige maar matig droge bodem (PcC) aan. Ten oosten van het onderzoeksgebied geeft de kaart een matig droge tot matig natte zandleembodem met onbepaald profiel (wLDx) weer, met klei-zandsubstraat op geringe diepte (ondieper dan 75 cm). Naar het zuiden toe komen nattere bodemtypes voor. Ten zuiden en zuidoosten wordt een natte zandleembodem zonder profiel (Lep) verwacht, terwijl ten zuidwesten een matig natte (Adp) en een natte (Aep) leembodem zonder profiel en een zeer sterk gleyige kleibodem zonder profiel (Efp) zijn aangegeven. Verder ten westen is ook nog een veenbodembodem (V) te bemerken.

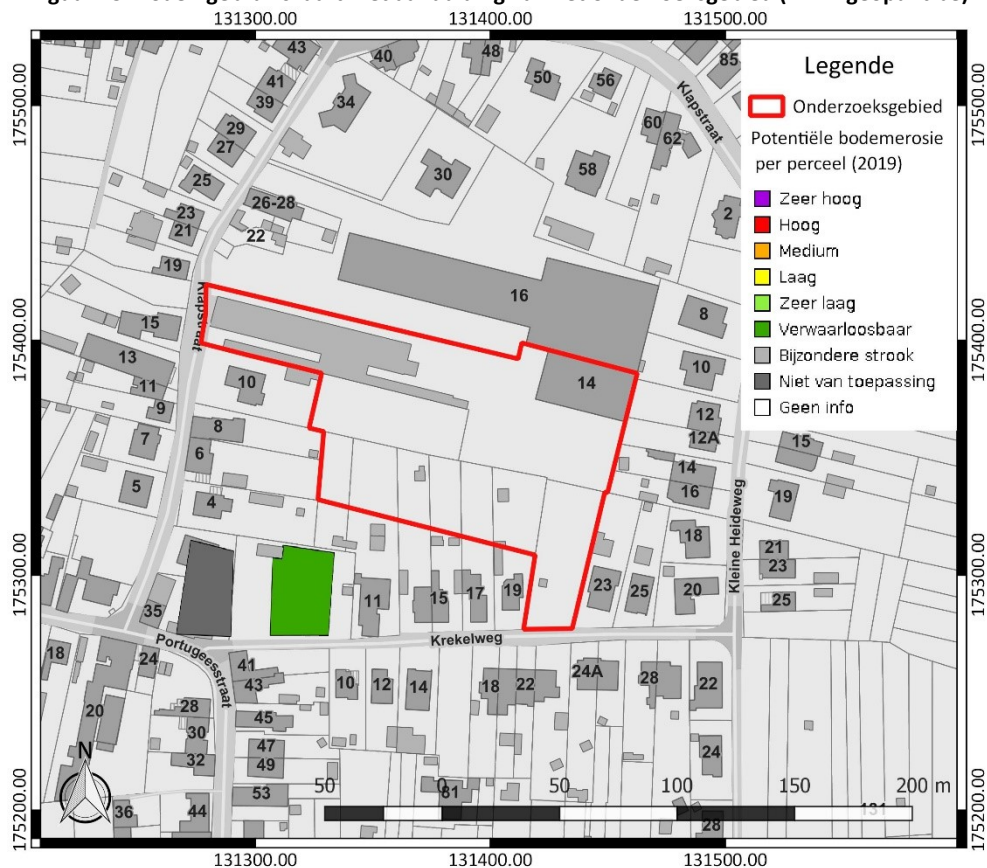
Figuur 14: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskaart gebouwen en verhardingen te bemerken. Voor het overige wordt het onderzoeksgebied volgens de kaart ingenomen door gras, struiken en bomen (Figuur 15). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 6). Volgens de potentiële bodemerosiekaart is de erosiegevoeligheid in de omgeving van het onderzoeksgebied verwaarloosbaar. De kaart geeft geen informatie over de erosiegevoeligheid binnen het onderzoeksgebied zelf (Figuur 16).

Figuur 15: Bodemgebruikskartaal met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 16: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

Affligem situeerde zich in het verleden in een belangrijk grensgebied tussen het hertogdom Brabant en het graafschap Vlaanderen. Deze grenspositie gaf aanleiding tot een reeks oorlogsfeiten, veldslagen, belegeringen, innamen en de bouw van defensieburchten in de omgeving. Ook werden belangrijke stichtingen, zoals de abdij van Affligem, begunstigd vanuit politieke redenen. Rond 1080 werd er reeds een religieuze gemeenschap in Affligem gesticht. Kort nadien werd er een benedictijnenklooster opgericht. De abdij kon rekenen op de voortdurende steun van Brabant omwille van de strategische ligging op de grens met Vlaanderen, maar viel ook regelmatig ten prooi aan plunderingen. Op religieus vlak hingen het gebied en de abdij af van het bisdom Kamerijk en later van het bisdom Mechelen.⁷

De deelgemeente Teralfene ontstond op de rechteroever van de Dender, aan de monding van de Bellebeek, die vroeger “de Alfene” werd genoemd. De naam Teralfene is van Keltische oorsprong en betekent “aan de witte rivier”. Het dorp vertoont de typische kenmerken van de dorpen langs de Dender. Het is namelijk een langgerekt straatdorp langs de Dries- en Daalstraat. Teralfene behoorde in het verleden tot het “Land van Aalst” dat vanaf het midden van de 11de eeuw onder het gezag van de Graaf van Vlaanderen stond. Tijdens de Franse Revolutie werd Teralfene ingedeeld bij het “Departement van de Dijle”, waardoor het dorp later bij Vlaams-Brabant ging horen. De kerk van Sint-Jan Evangelist werd voor het eerst vermeld in 1369.⁸

Figuur 17: Kabinetkaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

⁷Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Arrondissement Halle-Vilvoorde [online], <https://id.erfgoed.net/themas/16210> (geraadpleegd op 5 mei 2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Abdij van Affligem [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/38830> (geraadpleegd op 05 mei 2020)

⁸ Toerisme Affligem 2012, 11

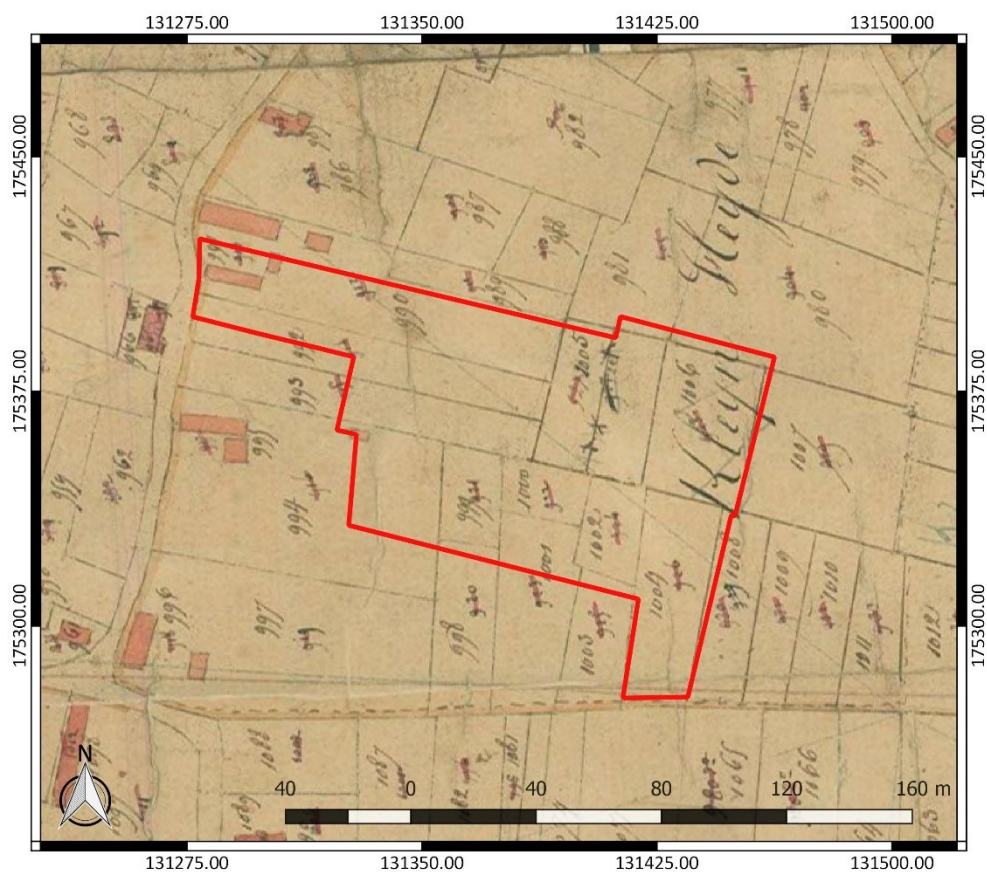

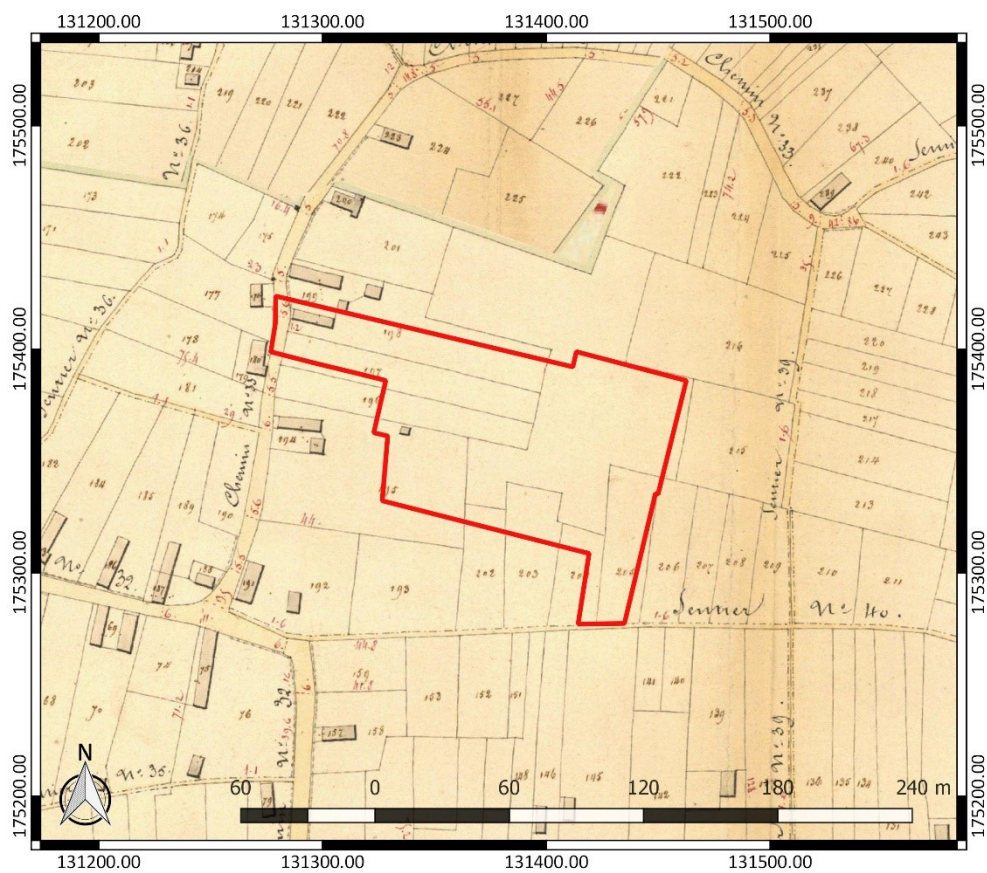
Figuur 18: Detail Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), zijn er twee gebouwen te bemerken binnen de grenzen van het projectgebied, een in het westen en een in het noordwesten van het onderzoeksgebied (Figuur 17 en Figuur 18). Het overige deel van het terrein is in gebruik als tuinzone. Ter hoogte van de Klapstraat, ten westen van het terrein, is reeds een weg te bemerken. Het onderzoeksgebied maakt deel uit van de langgerekte dorpskern van Terafene.

Het primitief kadasterplan uit 1830-1834 geeft een nauwkeuriger beeld van het onderzoeksgebied weer (Figuur 19). In het noordwesten van het terrein bevindt zich een woning met een bijgebouw. Ook ter hoogte van de westelijke rand van het onderzoeksgebied is een bijgebouw aanwezig. De kaart vermeldt het toponiem “Kleyn Heyde” op de locatie van het onderzoeksgebied. Ter hoogte van de Krekelweg, ten zuiden van het projectgebied, loopt een pad. De Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van P.C. Popp (1842-1879) tonen een gelijkaardig beeld (Figuur 20 en Figuur 21). Op de Atlas der Buurtwegen loopt de Klapstraat in het noordwesten door het terrein en valt het noordwestelijke bijgebouw buiten het onderzoeksgebied. Waarschijnlijk is er een beperkte afwijking ontstaan bij het georefereren van deze kaart.

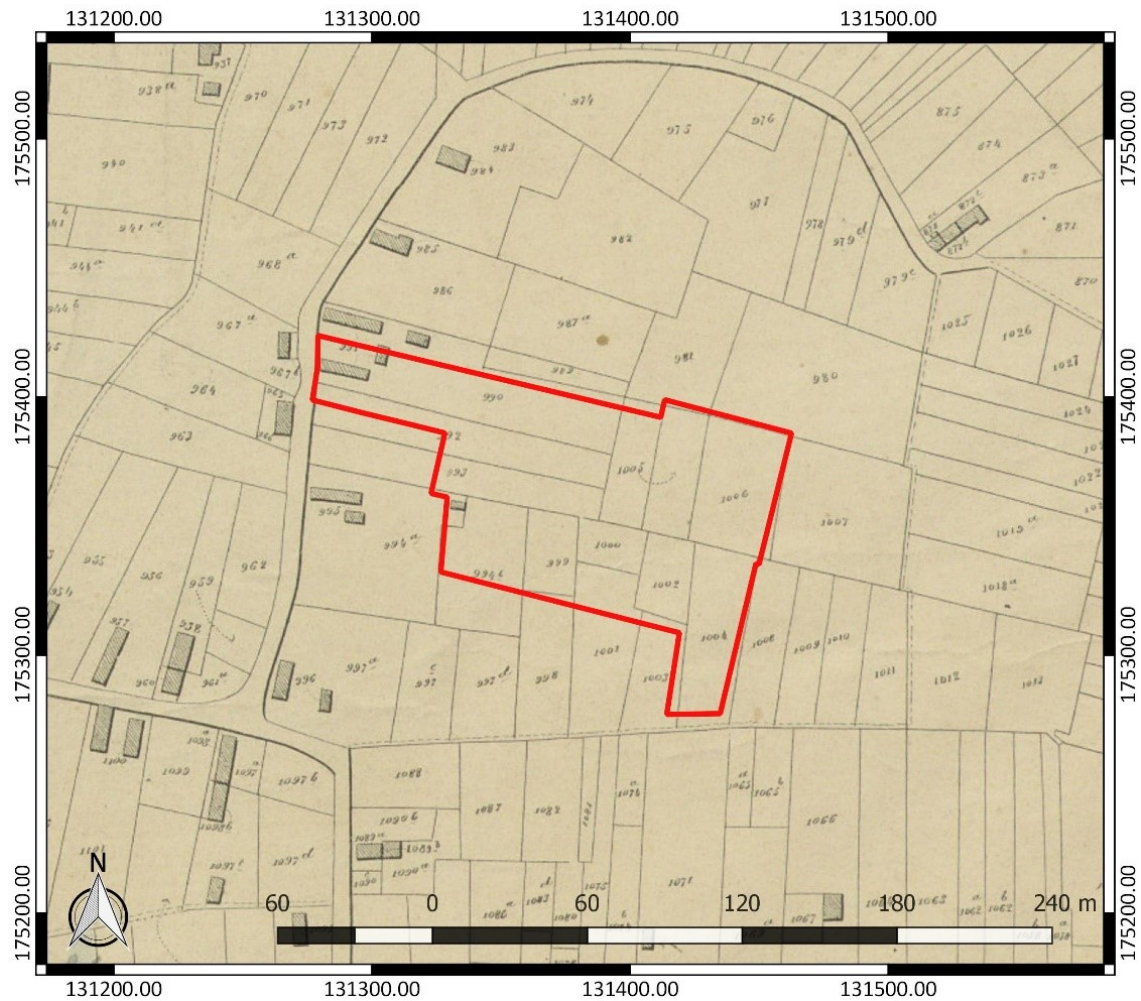

Figuur 19: Primitief Kadaster uit 1830-1834 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://search.arch.be/nl/>)

Figuur 20: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

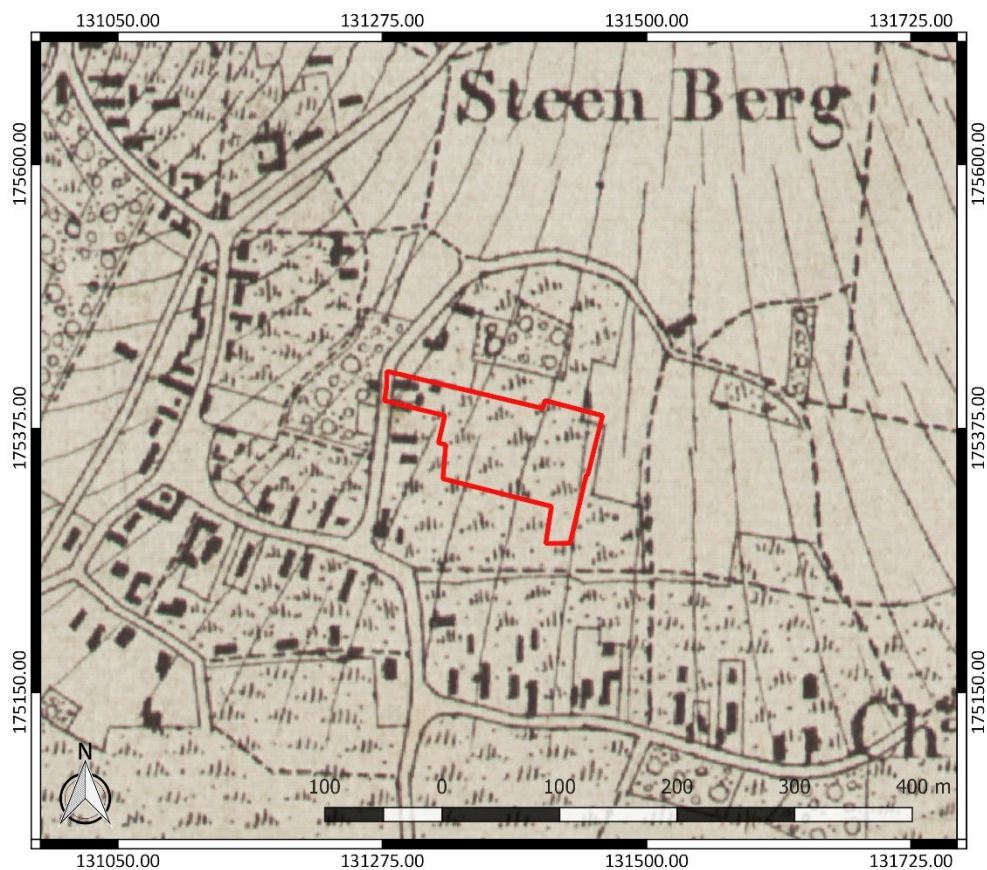

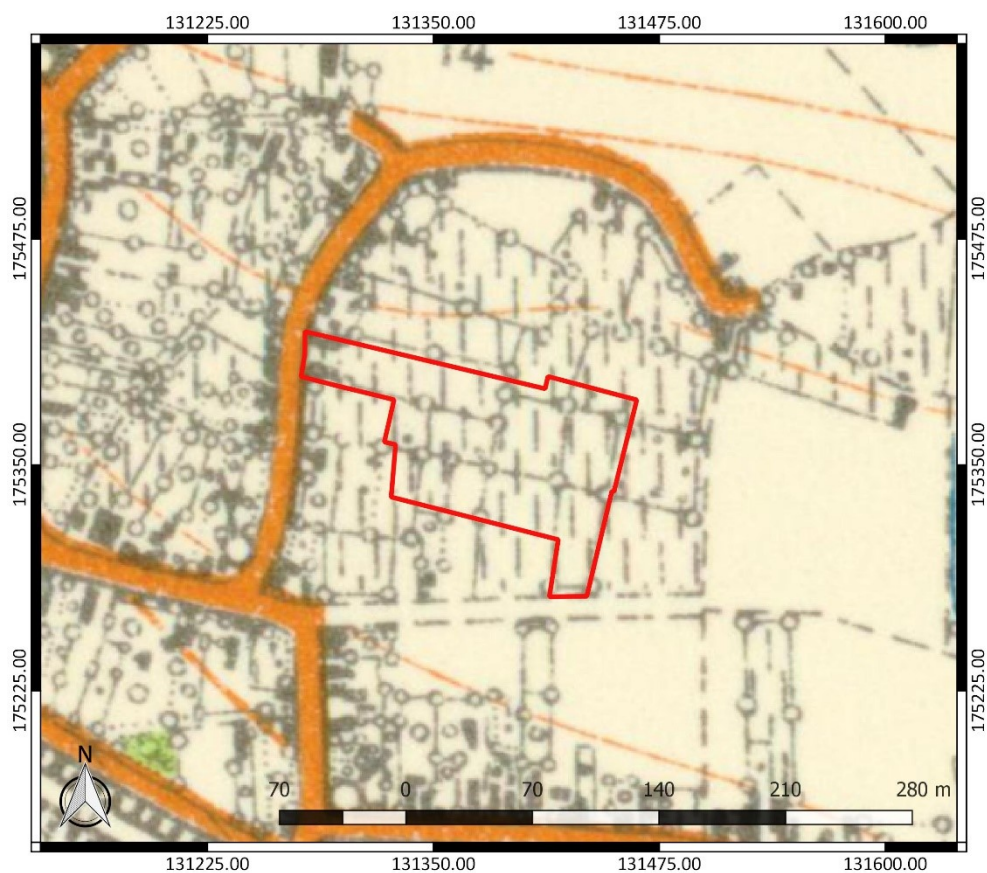
Figuur 21: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De Vandermaelenkaart (1846-1854) toont een uitbreiding van de bebouwing in het noordwesten van het onderzoeksgebied (Figuur 22). Er zijn daar vier gebouwen te bemerken. In het westen is geen bijgebouw meer aanwezig. Het overige deel van het terrein is in gebruik als grasland. Ten noorden strekt zich de helling van een heuvel uit, die aangeduid is als “Steen Berg”.

Een topografische kaart uit 1930 (Figuur 23) toont nog maar twee gebouwen in het noordwesten van het onderzoeksgebied. De bebouwing is opnieuw aangepast op een topografische kaart uit 1952-1964 (Figuur 24). Er is nu een langwerpig gebouw weergegeven in het noordwesten van het onderzoeksgebied. Ten zuiden van het terrein is een kapelletje aangeduid.

Figuur 22: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

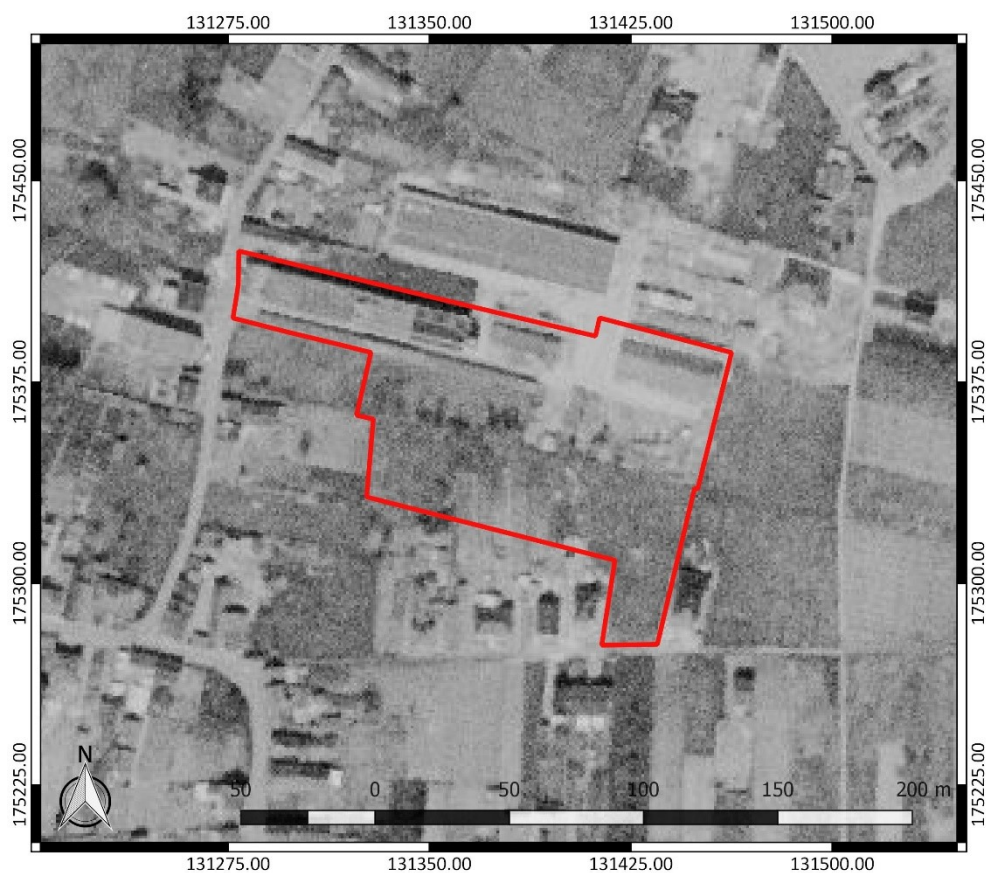

Figuur 23: Topografische kaart uit 1930 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 24: Topografische kaart uit 1952-1964 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 25: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 26: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 25) toont een uitbreiding van de bebouwing in het noordwesten en het noordoosten van het onderzoeksgebied. De bebouwing komt reeds overeen met de huidige bebouwing. Het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied is in gebruik als tuinzone voor de huizen aan de Krekelweg. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 26) geeft een gelijkaardig beeld weer. Ook het beeld op een recente luchtfoto (Figuur 6) sluit hierbij aan.

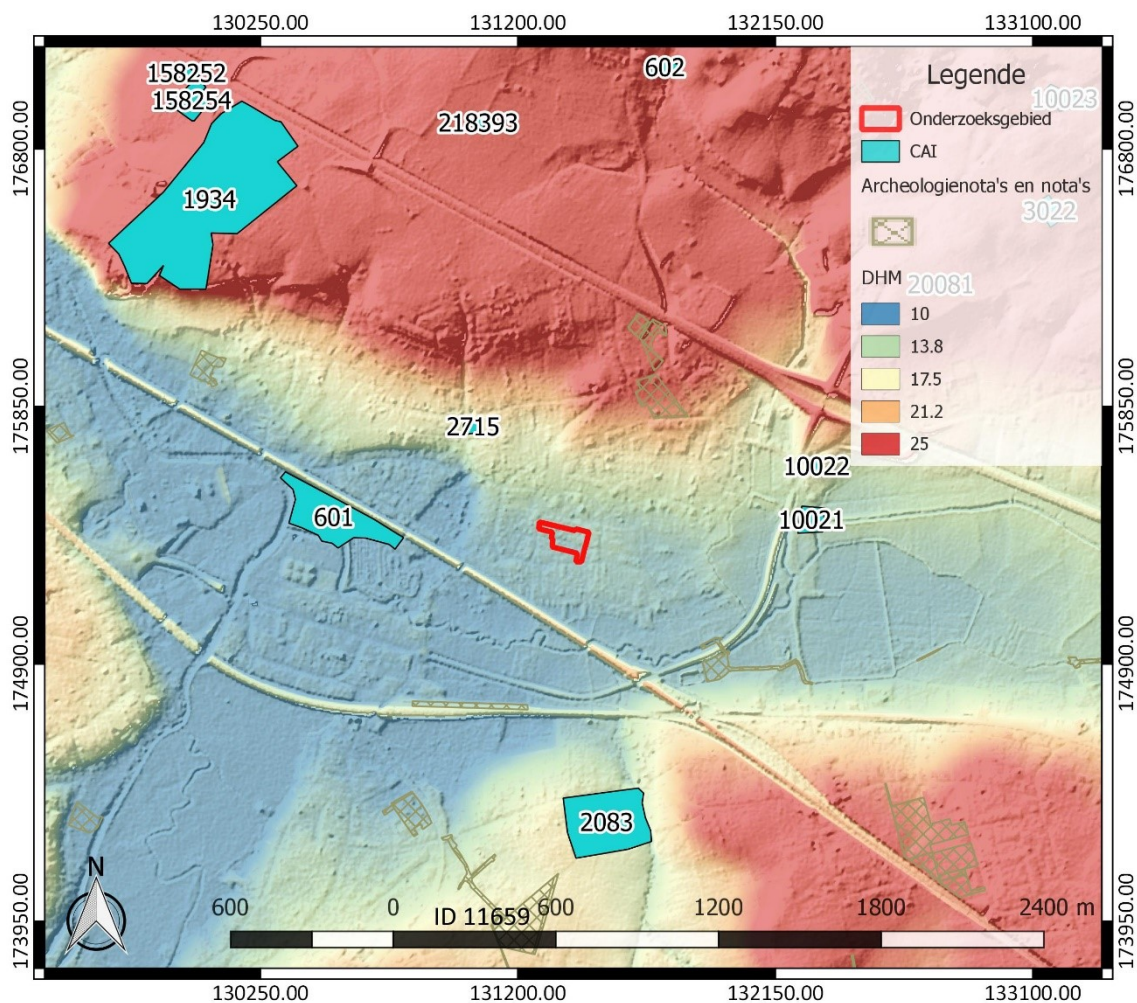
2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 27). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Ten westen van het onderzoeksgebied bevindt zich de Alvinenberg (CAI ID 601), een aardhoop van 4 à 5 m hoog, met een diameter van 50 m. De vindplaats ligt op een afstand van 650 m van het dorp. Er kwamen onder meer resten uit de steentijd aan het licht. Het gaat om sterk gefragmenteerde scherven uit het laat-neolithicum, die afkomstig zijn van minstens twee verschillende klokbekers. De resten zijn vermoedelijk afkomstig uit een grafcontext. Daarnaast kwam er ook bouw materiaal en aardewerk uit de Romeinse tijd tevoorschijn. Tijdens de middeleeuwen zou hier een motte aanwezig zijn geweest. De heuvel werd in ca. 1885 gedeeltelijk afgegraven voor het aanmaken van bakstenen. Ook bij de kanalisatie van de Dender werd de heuvel deels aangetast. Vooral de noordelijke zijde van

de heuvel is afgegraven. Tijdens een controle in 1997 werden geen sporen van grachten vastgesteld en werd geen middeleeuws materiaal gevonden, waardoor de interpretatie als motte niet zeker is.⁹

Bij proefsleuvenonderzoek in de Rozenlaan in Liedekerke, ten zuiden van het onderzoeksgebied (ID 11659), werden sporen uit de ijzertijd gevonden. Het gaat om een kuil en een greppel, die wellicht behoren tot een ijzertijderf in de onmiddellijke omgeving. Verder werden er twee meanderende greppels aangetroffen. Waarschijnlijk staan deze sporen in verband met het onderhoud van het Liedekerkebos, waarin het terrein ligt. Er werden ook verschillende houtskoolmeilers gevonden. Tot slot werden er nog enkele kleine, ondiepe kuilen aangesneden waarin een enkele scherf middeleeuws aardewerk werd gevonden.¹⁰

Figuur 27: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

In de omgeving zijn verder nog enkele archeologische waarden uit de middeleeuwen aanwezig. Ten noordoosten bevindt zich het Hof te Bremt of Penitenciërschhof (CAI ID 10022), een hoeve uit de 18de-19de eeuw die teruggaat op een hoeve uit de volle middeleeuwen.¹¹ De ten oosten gelegen Bellemolen (CAI ID 10021) dateert ook uit de volle middeleeuwen. De dubbelmolen werd gebouwd

⁹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 601, Alvinenberg (geraadpleegd op 5 mei 2020)

¹⁰ Billemont/Van Hoecke 2019, 45

¹¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Hoeve Hof te Bremt of Penitenciërschhof [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/38817> (geraadpleegd op 5 mei 2020)

door de abdij van Affligem en werd voor het eerst vermeld in 1149. In 1593 werden de gebouwen hersteld nadat ze vernield waren tijdens de godsdienstoorlogen. In 1688 werd het ingevallen molenwerk vermaakt en in 1796 kochten de toenmalige pachters de molen. De watermolen werd gerestaureerd en ingericht als restaurant in de jaren 1964-67. Het molenaarshuis gaat in de kern mogelijk terug tot in de 17de eeuw.¹²

Ten zuiden van het onderzoeksgebied bevond zich de Priorij van Muilen met kapel (CAI ID 2083), die uit de late middeleeuwen dateerde. Volgens de legende gaat de stichting ervan terug tot in ca. 1247. Op het einde van de 18de eeuw stond de priorij er nog, later verdween het gebouw.¹³ Ten noordwesten van het onderzoeksgebied bevindt zich de Sint-Johanneskerk met kerkhof (CAI ID 2715), die tevens teruggaat tot in de late middeleeuwen. De kerk werd herbouwd in de 19de eeuw. Hierbij werd de lagere, laatgotische dwarsbeuk uit 1652 geïntegreerd. Deze 17de-eeuwse dwarsbeuk was een vergroting van de oorspronkelijk éénbeukige gotische kerk uit de 14de eeuw.¹⁴

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. De overige bekrachtigde archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving bieden ook geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties. Daarom lichten we ze hier niet afzonderlijk toe.

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Het bureauonderzoek haalt verschillende elementen aan, waaruit blijkt dat het terrein archeologisch interessant kan zijn. Zo is er de gunstige landschappelijke ligging van het terrein in de vallei van de Bellebeek, die in het westen aansluit op de Dendervallei. Ten noorden en ten zuiden van het onderzoeksgebied bevinden zich heuvels. Het terrein loopt iets op naar het noorden en kent een hoogteverloop van 11,1 tot 12,6 m TAW. Het terrein ligt in een gradiëntzone.

Op de bodemkaart uit zich dat in de overgang van drogere bodems in het noorden en nattere bodemtypes in het zuiden, naar de vallei van de Bellebeek en westen, waar de vallei van de Dender loopt. Het bodemtype binnen het plangebied zelf is een droge licht zandleembodem met structuur B horizont of sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (PbC).

Nabij de monding van de Bellebeek in de Dender, ten westen van het plangebied, bevindt zich de Alvinnenberg waar onder meer resten uit het neolithicum en de Romeinse tijd aan het licht kwamen. Er is ook een theorie dat dit tijdens de middeleeuwen een motte was, maar dat is tot op heden niet bevestigd. Verder werden er ook sporen uit de ijzertijd en enkele archeologische waarden uit de

¹² Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 10021, Bellemolen (geraadpleegd op 5 mei 2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Watermolen Bellemolen [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/38825> (geraadpleegd op 5 mei 2020)

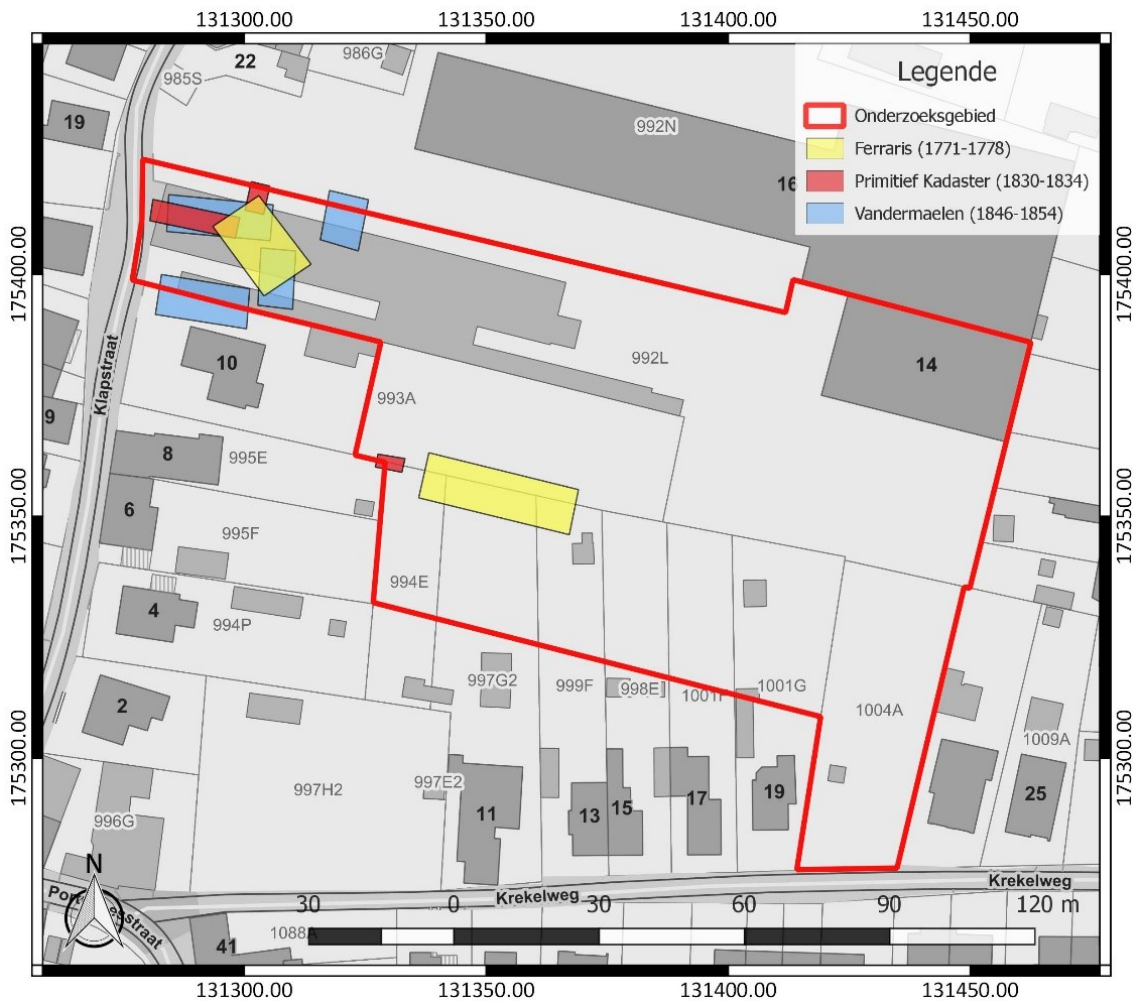
¹³ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 2083, Priorij van Muilen (geraadpleegd op 5 mei 2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Liedekerkebos [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135115> (geraadpleegd op 5 mei 2020)

¹⁴ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 2715, Sint-Johanneskerk (geraadpleegd op 5 mei 2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Parochiekerk Sint-Johannes [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/38852> (geraadpleegd op 5 mei 2020)

middeleeuwen in de buurt vastgesteld. Verder is er op archeologisch vlak over de vallei van de Bellebeek weinig bekend.

Historische bronnen geven aan dat er al op het einde van de 18de eeuw bebouwing aanwezig was. Het onderzoeksgebied maakte dan al deel uit van de langgerekte dorpskern van Terafene. Zo stond er een gebouw nabij de voorloper van de Klapstraat en was er ook meer centraal een aanwezig in het plangebied. De rest van het terrein is in gebruik als tuin. Doorheen de tijd tot nu blijft er vooral bebouwing langsheen de Klapstraat aanwezig. De rest van het terrein doet dienst als tuin en/of agrarisch gebied.

Figuur 28: Synthesekaart, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Wat is de impact van de geplande werken?

Met uitzondering van het groot bedrijfsgebouw aan de Klapstraat worden de bestaande verhardingen en bijgebouwen op het terrein gesloopt om plaats te maken voor een nieuwe verkaveling. In totaal worden er werken uitgevoerd op een oppervlakte van ca. 10.420 m².

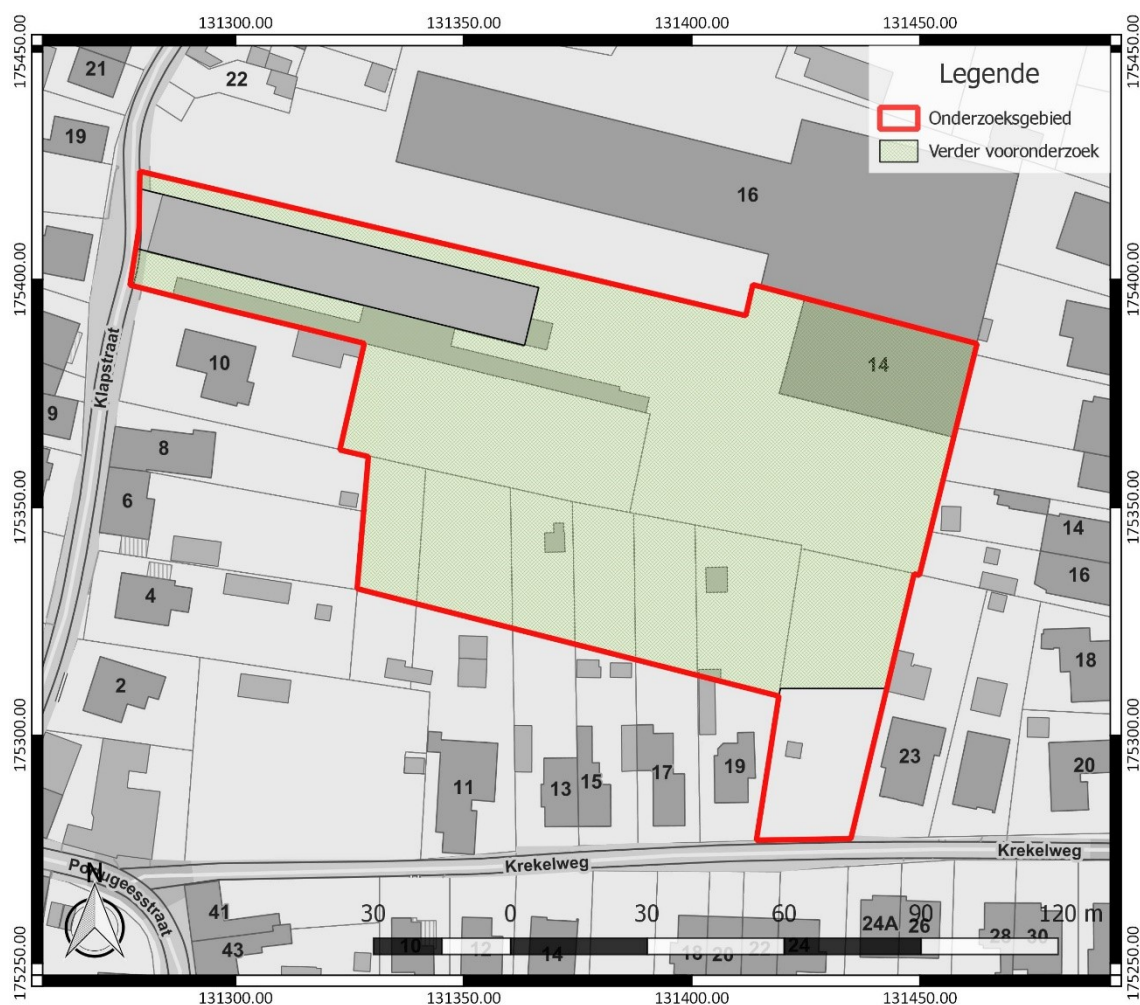
De verkaveling zal bestaan uit 24 loten voor woningen en de aanleg van een wegenis. Nutsleidingen worden aangelegd langs de wegenis. De aanleg van woningen, wegenis en parkeerplaatsen betekent vermoedelijk een verstoring van ca. 80 cm diepte. De woningen mogen echter onderkelderde worden, wat plaatselijk een diepere verstoring impliceert. De exacte funderingsdiepte en -techniek van de

geplande infrastructuur ligt in deze fase nog niet vast. De locatie van bijvoorbeeld vorstranden, regenwaterputten en huisaansluitingen, die de verstoringsdiepte van de eengezinswoningen overschrijden, ligt in het kader van de verkaveling ook nog niet vast.

Van verschillende bodemingrepen ligt de precieze verstoringsdiepte dus niet vast. Dit doet besluiten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijk ligging van het terrein binnen een gradiëntzone tussen de vallei van de Bellebeek en een meer heuvelachtig gebied ten noorden en ten zuiden van deze vallei. Binnen deze zone is een overgang op te merken van nattere naar drogere gronden, waar we vaak sporen van middeleeuwse bewoning vinden. In de buurt zijn er onder meer resten uit de steentijd (neolithicum), de Romeinse tijd en de middeleeuwen aan het licht gekomen. Ook voor de recenter periodes zijn er aanwijzingen dat het deel van het terrein nabij de Klapstraat al deel uitmaakte van de langgerekte dorpskern van Terafene en bebouwd was. Dit valt echter grotendeels samen met de plek waar het huidige bedrijfspand blijft staan. Ook op de rest van het terrein stond mogelijk bebouwing doorheen de tijd, maar het was toch voornamelijk in dienst als tuin of als agrarisch gebied.

Figuur 29: Aanduiding van de zone waar verder vooronderzoek nodig geacht wordt, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Verder zijn er weinig gekende archeologische waarden in de omgeving. De regio rond het onderzoeksgebied is op archeologisch vlak dus vrij onbekend. We kunnen niet uitsluiten, noch bevestigen dat hier archeologische waarden aanwezig zijn. De aanleg van de nieuwe verkaveling en de ontwikkeling van deze site zal in elk geval een negatieve impact hebben op de bodem en het bodemarchief. Om beter zicht te krijgen op dit bodemarchief en om de impact op dit bodemarchief door de bouwactiviteit beter in te schatten, is bijkomend vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk in de zones waar bodemingrepen gepland worden. Het betreft een zone van ca. 10.420 m².

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af.

Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt.

Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het deels verhard en bebouwd is en deels in gebruik is als grasland.

Landschappelijk bodemonderzoek is wel relevant om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites beter in te kunnen schatten. Afhankelijk van de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites is mogelijk bijkomend onderzoek naar steentijd artefactensites nodig.

Tot slot dient ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Het onderzoeksgebied is gelegen binnen een gradiëntzone. De bodem in de regio varieert er van nattere naar drogere gronden, waar vaak middeleeuwse bewoningssporen aangetroffen worden. Verder zijn er nog aanwijzingen in de buurt van sporen uit de steentijd, de Romeinse tijd en de middeleeuwen. Het terrein nabij de Klapstraat behoort ook tot het historisch dorpscentrum van Terafene. Zeker is dat het op het einde van de 18de eeuw al bebouwd was en dat is het tot op heden nog steeds. Een evaluatie van de geplande bodemingrepen geeft aan dat het bodemarchief binnen het onderzoeksgebied bedreigd is. Gezien het archeologische potentieel van het terrein is daarom verder archeologisch vooronderzoek aangewezen in de zones waar de geplande werken een bedreiging van het bodemarchief betekenen.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Billemont, J./H. Van Hoecke, 2019: *Nota Liedekerke, Rozenlaan: Verslag van Resultaten*, Gent (BAAC Vlaanderen Rapport 1153).

Schroyen, K./P. Buffel/J. Matthijs, 2003: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 31-39 Brussel-Nijvel*, Brussel.

Toerisme Affligem, 2012: *Affligem. Voortuin van het Pajottenland. Toeristische gids door Essene - Hekelgem en Terafene*, Affligem.

4.2 Websites

Cartesius (2020)
<https://www.cartesius.be>

Centrale Archeologische Inventaris (2020)
<https://cai.onroenderfgoed.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2020)
<http://dov.vlaanderen.be>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2020)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2020)
<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2020)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2020)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

Rijksarchief België (2020)
<https://search.arch.be/nl/>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

